

TÜRK HUKUKUNDA YABANCILARI GERİ VERME

Dr. Ergin Ergül

Hâkim

Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı

I. Kavram

Devletler arasında ceza alanında uluslararası karşılıklı adli yardımın en eski ve önemli türü olan geri verme (extradition), “bir devletin (talep edilen devlet) ülkesine sığınan bir bireyi yargılanması (hüküm amaçlı geri verme) veya cezasını çekmesi (infaz amaçlı geri verme) için diğer bir devlete (talep eden devlet) teslim etmesine imkân veren hukuki bir işlemdir.”¹

Geri vermek teriminin Fransızcası olan “extrader” ve İngilizce “extradite”nin kökeni Latince “extradere” olup, “kişinin kendisine egemen olana zorla geri getirilmesi” anlamını taşımaktadır.¹ Geri vermenin İngilizce ve Fransızcası olan “extradition” tabiri de, ex: dışarı, tradition: teslim, kelimelerinden türetilmiştir.²

Türkçe’de “extradition” karşılığı olarak, bir zamanlar kullanılan ancak artık eskimiş olan “iadeyi mücrimin” teriminin yerine, günümüzde “suçluların iadesi”, “suçluların geri verilmesi” veya tek başına “iade” ya da “geri verme” terimleri kullanılmaktadır. Doktrinde yazarların çoğu, “suçluların iadesi” veya “suçluların geri verilmesi” ifadelerini, ifadelerde yer alan “suçlu” terimi nedeniyle yanlış ve eksik bulmaktadır. Zira suçlu mahkeme kararı ile suç işlediği kesin olarak belirlenen kişiyi ifade etmektedir. Oysa geri verme sadece bir suçtan mahkûm olanlar için değil, fakat suçtan dolayı şüpheli ve sanıklar hakkında da söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla bu işleme konu olan kişinin, daha geri verilme aşamasında “suçlu” ilan edilmesi yanlıştır.

Bu nedenle kurumu eksik ifade eden “suçluların iadesi” veya “suçluların geri verilmesi” kavramları yerine, “suçluların veya sanıkların geri verilmesi”, “geri verme”, veya “devletler arasında geri verme”, “şüpheli, sanık veya hükümlünün geri verilmesi”, “yabancıları geri verme” ya da sadece “geri verme” kavramlarının kullanılması önerilmektedir.³

Benzer şekilde, Türkiye’nin taraf olduğu “Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan resmi çevirisi “Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi”⁴ olarak yapılan sözleşmeye değinilerek, “suçluluğu bir yargı kararı ile tespit

¹ Abdullah P. Gözübüyük; (1958), *Devletlerarası Ceza Hukuku*, Ankara, s. 90.

² Gözübüyük; (1958), a.g.e, Dipnot 1.

³ Ergin Ergül; (2012), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Sınır Dışı Etme, Geri Gönderme ve Geri Verme*, Yargı Yayınevi, Ankara, s. 38.

⁴ İng. European convention on extradition, Fr. Convention européenne d'extradition.

edilen hükümlünün suçlu olarak adlandırılması yerinde ise de, hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılmış olan kişinin suçlu olarak nitelendirilmesi masumluk karinesi ile bağdaşmaz” gerekçesiyle Sözleşmenin adının yerinde olmadığı ifade edilmektedir.⁵ Oysa Sözleşmenin gerek İngilizce ve gerekse Fransızca orijinal başlığında sadece geri verme anlamı taşıyan “extradition” terimi yer almakta olup, burada eleştirilmesi gereken sözleşmenin ismi değil, sözleşmenin isminin Türkçe çevirisi olmalıdır.

Mülga TCK’nin 9’uncu maddesi suçlu tabiri kullanmadan sadece “Türkün yabancı devletlere iadesi”, “ecnebinin ecnebi devletlere iadesi” ifadeleri ile “extradition” terimini “iade” olarak ifade etmişti.

1957 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi, onay kanununda “Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi” olarak çevrilmek suretiyle “extradition” terimi “suçluların iadesi” terimi ile karşılanmıştır. Buna karşılık 1982 Anayasası, 38’inci maddesinin son fıkrasında "vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez" demek suretiyle “suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verme” terimini tercih etmiştir. Türkiye’nin imzaladığı ikili sözleşmelerin terminolojisinde de bir yeknesaklık bulunmamaktadır. Sözleşmelerin bir bölümü “suçluların geri verilmesi” (örnek olarak KKTC, Avustralya, Pakistan, ABD, Tunus, Ürdün), bir bölümü ise “suçluların iadesi” terimini (örneğin, Hindistan, Irak, Mısır, Özbekistan) kullanmaktadır.

Biz, doktrindeki eleştirilere katıldığımız için “suçlu” kelimesini kullanmayacak, “iade” yerine de Anayasa ve Türk Ceza Kanununun 18’inci maddesindeki terminolojiyi gözeterek, bağlamına göre “yabancıları geri verme” veya kısaca “geri verme” terimlerini kullanmayı yeğleyeceğiz.

II. Geri vermenin kaynakları

Türk hukukunda, yabancıları geri vermenin kaynakları genel olarak dört düzeyden doğmaktadır: (1) Ulusal düzeyde, Anayasanın 38’inci maddesinin son fıkrası ve TCK’nin 18’inci maddesi (2) Bölgesel düzeyde, Türkiye’nin taraf olduğu Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları (3) İkili düzeyde, Türkiye’nin imzaladığı münhasıran geri vermeye ilişkin veya adli işbirliğine ilişkin diğer konuların yanı sıra geri vermeyi de içeren sözleşmeler, (4) Evrensel düzeyde, Birleşmiş Milletler ile İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı’nın (OECD) Sözleşmeleri.⁶

⁵ Nur Centel; Hamide Zafer; Özlem Çakmut; (2008), *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, İstanbul, Beta, s.177.

⁶ Bütün bu Sözleşmelerin listesi Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün 2011 tarih ve 69/4 Nolu Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli Konularında

Ulusal düzeyde, yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancının, talep üzerine, kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla talep edilen ülkeye geri verilmesi Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere paralel şekilde, TCK'nin 18'inci maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Bu hüküm, yurt dışında suç işlemiş olan veya suç işleme şüphesi veya isnadı altında bulunan yabancının, Türkiye'den geri verilmesinin talep edilmesini düzenlemiştir. Türkiye'nin yargı yetkisine giren bir suçu işledikten sonra, yargılanmadan veya cezasını çekmeden, yabancı ülkeye giden kaçak kişilerin, buldukları ülkeden geri verilmesinin istenmesi, Türkiye'nin taraf olduğu çok taraflı ya da ikili uluslararası anlaşmalarla düzenlenmiştir. TCK m. 18/1'e göre;

Yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza soruşturması ya da kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı, talep üzerine, soruşturma ya da kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla geri verilebilir.

Tanım niteliğindeki bu anlatım üç bileşeni ortaya koymaktadır: (1) Talep edilen birey, yani yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza soruşturması ya da kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı; (2) Talep eden devlet, yani yabancıyı kovuşturma veya cezalandırmaya yetkili devlet; (3) Talep edilen devlet, yani talep edilen yabancının kaçtığı ve talep hakkında karar verecek olan Türkiye.⁷

Türkiye'nin onayladığı çok taraflı sözleşmeler içinde münhasıran geri vermeyi düzenlemesi ve adli ilişkilerimizin en yoğun olduğu Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin tamamının⁸ taraf olması nedeniyle en çok uygulananı olan “Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi”⁹ ve Sözleşmeye ek 2 nolu Protokol en önemli uluslararası kaynaklardır.¹⁰

Adli Makamlarımızca Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar konulu genelgesinde yer almaktadır. Bkz. <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/genelgeler/genelgeler.html>.

⁷ Ergül; (2012), s.54.

⁸ Sözleşmeye 47 Avrupa Konseyi Üyesine ilave olarak Güney Afrika, Güney Kore ve İsrail olmak üzere Şubat 2011 itibariyle 50 ülke taraftır.

⁹ RG 26 Kasım 1959, 10365. Bkz. Türkçe metin: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/yedek/b2-sozlesmeler/sozlesmeler/02-avrupakonseysisozlesmeleri/sidas.htm>.

İngilizce metin: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/024.htm>.

¹⁰ SİDAS'ın 28/1 maddesi uyarınca: “Sözleşmenin uygulandığı ülkeler bakımından, Sözleşen Tarafların, konuya ilişkin olarak daha önce aralarında imzalanmış iki taraflı antlaşma, sözleşme ya da anlaşmaların geri vermeye ilişkin hükümleri yürürlükten kalkmış sayılacaktır” (m.28/1).

Geri verme alanında üç sistem bulunmaktadır. Yabancıların geri verilmesine, hükümet yetkili kılınmış olabilir (idari sistem), yargı yetkili kılınmış olabilir (adli sistem) veya bazı işlemleri yargı ve bazı işlemleri hükümet yapabilir (karma sistem). Geri verme alanında en yaygın sistem Türk Ceza Kanununun da benimsediği karma sistemdir.¹¹

Çalışmamızda esas itibarıyla, Anayasanın 38'inci, TCK'nin 18'inci maddeleri ve "Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi" (SİDAS) ile ikili uluslararası antlaşmalar hükümlerindeki ilke, kural ve usullerin yanı sıra yeri geldikçe Yargıtay içtihatları da dikkate alınarak, Türk hukukunda yabancıları geri verme ana hatları ile açıklanacaktır.

III. Geri vermenin koşulları

A. Kişiye ilişkin koşullar

Bu konuda ilk olarak, talep eden veya farklı bir devlet vatandaşı olabilen aranan yabancı kişi, talepte bulunulan devletin ülkesinde bulunmalıdır. Geri verme konusunda bir suça asli fail veya şerik olarak katılmış kişiler arasında fark yoktur; keza küçük suçluların da geri verilmelerine bir engel yoktur. Ancak bazı yabancı kategorilerinin durumu özellik arz etmektedir. Bunların başlıcaları, mülteciler, sığınmacılar ve gönderilecekleri ülkede, yaşam haklarının ihlali ile işkence ve kötü muamele riski olanlardır.

Türk hukukunda sığınma isteminde bulunan veya kendisine mülteci statüsü tanınmış kişinin geri verilmesini engelleyen bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak Türkiye'nin iltica hukuku ve insan hakları hukuku alanında taraf olduğu sözleşmeler dikkate alındığında, geri verme iltica başvurusu sonuçlanmadan gerçekleştirilmemelidir. Uygulamada bu doğrultudadır. Nitekim Yargıtay, geri verilmesi talep edilen yabancıların, idari makamlarca siyasi iltica talebinin reddine ilişkin karara karşı iptal davası açması halinde, bu başvuru sonucunun beklenmesi gerektiği görüşündedir.¹²

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 33/1'inci fıkrası, mültecinin hangi hallerde sınır dışı edilmeyeceği ve geri gönderilmeyeceğini düzenleyen non refoulement ilkesini getirmiştir. Cenevre Sözleşmesinin bu hükmünde, geri

¹¹ Yargıtay Beşinci Ceza Dairesinin 12.02.2007 tarihli kararında, Türk sisteminin karma sistem olduğu şu şekilde vurgulanmıştır: "5237 sayılı TCK'nin 18/4-5 maddesiyle geri verme talebinin incelenmesi ve iade kararı verilmesi hususlarında yargı ve idari makamları ayrı ayrı görevlendirerek karma geri verme sisteminin kabul edildiği, mahkemenin bu madde ve Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslararası sözleşmelere göre geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar vermesinden sonra, bu kararın yerine getirilip getirilmemesinin Bakanlar Kurulunun takdirine bağlı olduğu nazara alınarak; tüm deliller toplandıktan sonra, geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesiyle yetinilmesi yerine, doğrudan iadesine karar verilmesi, kanuna aykırı..."

¹² Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 06.10.2009, E.2009/3276, K.2009/5655 .

verme bakımından bir güvence öngörülmemişse de, daha sonra hazırlanan SİDAS'ın siyasi suçlardan geri verme yasağı getiren 3'üncü maddenin 1'inci fıkrasını izleyen fıkrasında şu hükme yer verilmiştir:

Kendisinden iade talep edilen taraf, adi bir suç için vaki iade talebinin bir şahsı ırk, din, milliyet veya siyasi kanaat cihetinden takip ve cezalandırmak gayesiyle yapıldığına veya bu şahsın vaziyetinin bu sebeplerden biri dolayısıyla ağırlaşabileceğine dair ciddi sebepler mevcut olduğuna kanaat hâsıl ettiği takdirde de aynı kaide tatbik edilecektir.

Bu fıkrada yer verilen "ırk, din, milliyet veya siyasi kanaat" ibareleri BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin önerisi ile maddeye dâhil edilmiştir. Bu hükmün, 1951 Sözleşmesinin gerek 1'inci maddesinin (A) fıkrasının 2'nci bendine, gerekse (F) fıkrasının b bendine paralellik sağlanması ve böylece bu tür suç işleyen kimselerin iltica hakkından yararlandırılmaları amacıyla düzenlendiği görülmektedir.¹³

TCK'nin 18/3'üncü maddesi de, SİDAS başta olmak üzere Türkiye'nin taraf olduğu anılan uluslararası sözleşme hükümlerini dikkate almayı amaçlayan bir hüküm içermektedir. Buna göre;

Kişinin, talep eden devlete geri verilmesi halinde ırkı, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle soruşturulacağına ya da kovuşturulacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence ve kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebepleri varsa, talep kabul edilmez.

Görüldüğü üzere burada, iki ayrı koruma veya geri verme engeli söz konusudur: İlk olarak, kişinin, ırkı, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle kovuşturulacağına veya cezalandırılacağına dair kuvvetli şüphe sebepleri olan talep eden devlete geri verilmesine karşı koruma. Sayılan nedenler mülteci ve sığınmacılara sınır dışı ve geri göndermeye karşı koruma sağlayan Cenevre Sözleşmesi hükmünde sayılanların aynısıdır. Yine bu hüküm "belli bir sosyal gruba mensubiyeti" sebebi ile "bu sebeplerden biri dolayısıyla ağırlaşabileceğine dair ciddi sebepler mevcut olması" ifadesi dışında SİDAS'ın yukarıda anılan hükmüne paralel bir düzenlemedir. Buradaki koruma, SİDAS'ınki gibi Cenevre Sözleşmesinden farklı olarak tüm yabancı kategorileri içindir.¹⁴

¹³ Tefvik Odman; (1999), "İltica, Suçluların Geri Verilmesi ve Terör Suçluları", Askeri Yargıtay'ın 85. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu (6-7 Nisan), Ankara, s.138.

¹⁴ Bu düzenleme, SİDAS'ın yanı sıra, aşağıdaki sözleşmelerin geri vermeye ilişkin maddelerinde de tekrarlanmıştır: Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1988) (m.6/6); Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (2000), (m.16/13); Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (2003) (m.44/15); BM Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme (1979) (m.9); AK Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi (m. 5).

Belirtmek gerekir ki, Cenevre Sözleşmesinin kişi yönünden kapsamını mülteci ve sığınmacılar oluştururken, SİDAS'ın genel olarak yabancılar oluşturmaktadır. Ancak, Cenevre Sözleşmesinin 2'nci fıkrası hariç devlete bir yükümlülük getirirken, SİDAS devletin idari ve adli makamlarının takdirine bırakılan bir yetki tanımaktadır. Ancak, uygulamada, geri gönderme veya geri verilme tehlikesi altındaki kişiler için BM İnsan Hakları Sözleşmesi, BM İşkenceye Karşı Sözleşme ve özellikle AİHS'nin 3'üncü maddesinin sağladığı mutlak koruma, hem Cenevre Sözleşmesinin hem de SİDAS ve devletlerarası ikili geri verme Sözleşmelerinin etkinlik olarak önüne geçmiştir.

TCK'nin 18/3'üncü maddesinde yer verilen diğer bir koruma, "kişinin, ırkı, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle işkence ve kötü muameleyle maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebepleri" bulunan talep eden devlete geri verilmemesine ilişkindir.

Belirtmek gerekir ki, fıkranın her iki korumasında yer alan "belli bir sosyal gruba mensubiyeti" sebebi, geri vermeye ilişkin Sözleşmelerin ve iç hukukların çoğunda yer almamaktadır.¹⁵ Yargıtay'a göre de; geri verme sürecinde talep edilen kişinin işkence veya kötü muamele göreceğini iddia etmesi halinde, Mahkemece bu husus araştırılmalıdır.¹⁶

Bu bağlamda, gerek adli makamların gerek Bakanlar Kurulunun AİHM'nin AİHS'nin 3'üncü maddesinden dolayı koruma tekniğiyle çıkardıkları "İşkence ve kötü muamele riski halinde talep eden ülkeye geri vermeme" yükümlülüğünü göz önüne almaları gerekir.

B. Fiile ilişkin koşullar

1. Fiilin Türk kanunlarına göre de suç oluşturması

Geri verme, bir uluslararası adli işbirliği işlemi olduğundan, sadece talebe konu fiiller ceza hukuku bakımından suç teşkil ettiği takdirde sağlanabilir. Talep eden devlet tarafından kötü niyetli kovuşturmalardan sakınmak için bu nitelendirme, hem talep eden hem de talep edilen devlet kanununda mevcut olmalıdır.¹⁷

¹⁵ UNHRC; (2008), *Note d'orientation sur l'extradition et la protection internationale des réfugiés*, Geneve, April.

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ab24b382.html>, Erişim tarihi: 1 Şubat 2010.

¹⁶ "Geri verilmesi talep edilenin temyiz dilekçesinde "İslam dininden çıktığını, siyasi ve dini gerekçelerle İran'dan kaçmak zorunda kaldığını, yine orada işlediği zina suçu nedeniyle şikâyet edildiğini, bunlar nedeniyle kovuşturulup idam cezasına çarptırılacağını, işkence ve kötü muameleyle maruz kalacağını iddia ettiğinden, bu hususlar araştırılıp sonucuna göre, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ile 5237 sayılı TCK'nin 18'inci maddesinde gösterilen geri verme koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi gerektiği..." Yargıtay Beşinci Ceza Dairesinin 18.09.2006, E.2006/5833, K.2006/7032).

¹⁷ Dictionnaire Permanent Droit des Etrangers (DPDE), (2002), Feuilles 18, s. 835.

Geri vermenin temel şartlarından biri olan bu ilkeye çifte suçluluk (double criminality) denilmektedir. Nitekim TCK'nin 18'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendinde, geri verme talebine esas teşkil eden fiilin Türk kanunlarına göre suç olması şartı getirilmiştir. Bu şart SİDAS'ın 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasının ilk cümlesinde de, geri vermeye konu eylemin gerek talep eden tarafın ve gerek kendisinden talepte bulunulan tarafın kanunlarınca cezayı gerektirmesi şeklinde yer almaktadır. Bu koşulun temelinde, bir devletten kendi hukukuna göre suç oluşturmayan bir eylemin takibine katılmasının istenilemeyeceği düşüncesi yatmaktadır.¹⁸

TCK'nin 18'inci maddesinde geri vermeye konu fiilin, Türk kanunlarının yanı sıra, geri verme isteminde bulunan devletin hukukuna göre de suç oluşturması gerektiğine yer verilmemesi iddia edilenin aksine¹⁹ eksiklik teşkil etmez. Zira kanun “yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı” diye başlayarak söz konusu şartı talep eden devlet mevzuatı yönünden de ifade etmiş olmaktadır. Dolayısıyla söz konusu kuralı, ulusal kanunun uluslararası sözleşme ile aynı şekilde ifade etmemesi eksiklik olarak değerlendirilmemelidir.

Bu konuda çifte suçluluk aranmakla beraber, eylemin her iki ülkenin mevzuatlarınınca aynı şekilde nitelendirilmesi aranmaz. Fiil iki ülkede farklı suç tanımlarına girebilir. Diğer taraftan, talep eden devlette hükmedilmiş veya hükmedilecek cezanın, talepte bulunulan devlette mevcut olmaması (mesela, cezanın konutta çektirilmesi gibi) geri vermeye engel değildir.²⁰

2. Suç teşkil eden fiilin belli bir ağırlıkta olması

Geri verme usulü ağır ve masraflı olduğundan ve bireysel özgürlük söz konusu olduğundan fiiller belli bir ağırlık düzeyine ulaşmış olmalıdır.²¹

Nitekim Türkiye'nin imzalayıp yürürlüğe koyduğu ikili sözleşmelerde de, hangi suçların geri vermeyi gerektireceği konusunda asgari ceza süresi esas alınmıştır.

SİDAS'a göre, geri verilmesi istenilen kişinin işlediği fiilin, her iki devlet kanununa göre suç olması yeterli olmayıp, ayrıca her iki tarafın kanunlarına göre, en az bir yıl süre ile özgürlüğü bağlayıcı bir cezayı veya en az bir yıl süreyle bir güvenlik önlemini veya daha ağır bir ceza veya önlemi gerektirmelidir.

¹⁸ Eralp Özgen; (1962), *Suçluların Geri Verilmesi*, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, s. 38.

¹⁹ Timuçin Köprülü; (2005), “*Suçluların ve Sanıkların Geri Verilmesi*”, Hukuki Perspektifler Dergisi, Ağustos, s.100.

²⁰ İzzet Özgenç; (2008), *Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayınevi, s.817.

²¹ DPDE; (2002), a.g.e, s.835.

Ceza kanunlarında genelde özgürlüğü bağlayıcı cezalar “sabit ceza şeklinde değil, aşağı ve yukarı iki sınır arasında gösterilmiş olduğundan, bir yıllık ölçüde hangi sınır dikkate alınacaktır? SİDAS’ın kaynak metinlerine göre, bu suçların her iki ülke kanunlarına göre özgürlüğü bağlayıcı cezalarının azami hadlerinin en azından bir yıl olmasını ifade etmektedir.²² Ancak bu Türkçe metinde yanlış olarak “en aşağı bir sene müddetle hürriyeti selbedici bir ceza” şeklinde tercüme edilmiştir. Bunun nedeni, özellikle, Anglosakson hukuk sisteminde, kanunlarda cezaların asgari hadleri gösterilmeyip, yukarı hadlerinin gösterilmesidir.

Uygulamamızda, söz konusu madde hükmü yanlış tercümedeki ifade doğrultusunda yorumlanmakta ve uygulanmaktadır. Yani şüpheli veya sanığın geri verilmesi için atılı suçun cezasının aşağı haddinin en az bir yıl hapis cezasını gerektirmesi aranmaktadır. Ancak, kanaatimize göre, uygulamamızda da Sözleşmenin orijinaline sadık kalınarak, bir yıllık sürenin belirlenmesinde TCK’deki azami hadler dikkate alınmalıdır.

2/1’inci fıkranın birinci cümlesindeki emniyet tedbiri ifadesi yanlış şekilde Sözleşmenin Türkçe metninde mevkufiyet kararı olarak çevrilmiştir. Emniyet tedbiri kavramından Sözleşmenin 25’inci maddesine göre, “ceza mahkemesi kararı ile bir cezayı itmam veya onun yerine geçmek üzere emredilen hürriyeti tahdit edici her türlü tedbirler” anlaşılmalıdır. Dolayısıyla, ceza mahkemesi tarafından verilmiş ve yerine getirilmesi ceza hâkiminin kontrolüne tâbi bir emniyet tedbiri söz konusu ise geri verme mümkün olacaktır.

Hükümlülerin geri verilmesi bakımından ise, SİDAS’a göre, geri vermeyi talep eden tarafın ülkesinde bir cezaya veya güvenlik önlemine hükmedilmişse yaptırım süresinin en az dört ay olması gerekir.

TCK’nin 18’inci maddesinde geri vermeye konu olan eylemden dolayı asgari bir cezalandırılabilirlik sınırından söz edilmemiştir. Ancak, kanaatimize karşılıklı ilkesi uygulanarak geri vermenin sağlandığı hallerde dikkate alınmak üzere böyle bir süreye yer verilmesi uygun olurdu.²³

²² Faruk Erem; Ahmet Danışman; M. Emin Artuk; (2006), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayınevi, s.212.

²³ Özgenç’e göre; Türkiye’nin taraf olduğu her bir geri verme anlaşmasında geri verme kapsamına giren suçlara ilişkin sınırlar belirlenmiş olduğu için, TCK’de geri verme talebine sebep teşkil eden suçun ağırlığı ile ilgili bir ölçüye yer verilmemiştir, Özgenç; (2008, a.g.e, 817). Fransa’da, 10 Mart 1927 tarihli Kanunun 4’üncü maddesi uyarınca, bir suçun geri vermeye konu olabilmesi için talep eden devletin kanununun en az iki yıl hapis ya da ağır hapis cezası öngörmüş olması ve Fransız hukukunda da hapis ya da ağır hapis cezası öngörülmüş olması gerekir. Fransa, bu yasa hükmü doğrultusunda SİDAS’ın 2/1’inci maddesine çekince koymuştur Elisabeth Rolin; (1999), *le Conseil d’Etat, juge de l’extradition*, Paris, L.G.D.J, s. 95.

Gerek Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalarda gerek TCK'de geri vermeye neden olabilecek suçlar bakımından kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında bir ayırım yapılmamıştır.²⁴

Bazı cezalar geri verme prosedürüne engel olabilmektedir. Tecilli mahkûmiyet halinde SİDAS'ın sessiz kalmasına rağmen, tecil geri alınmadıkça tecilli mahkûmiyet nedeniyle geri vermenin mümkün olmayacağı kabul edilmelidir. Ancak, bazı ülkelerde öngörülen kısmî tecil halinde, tecile tâbi olmayan cezanın geri verme eşliğine denk düşmesi durumunda geri verme mümkün olmalıdır.²⁵

3. Geri vermeye konu fiilin kovuşturulabilir olması

Talep edilen kişinin yargılanması veya cezasının infazı için teslim edilmesine imkân vermeyi amaçlayan geri verme, ancak kamu davası hala sürdürülmeye elverişli ve ceza infaz edilebilir ise sağlanabilir. Bunun yokluğunda, ilgili yargılanamayacağından veya cezasının infazına zorlanamayacağından, geri verme konusuz kalır. Bu nedenle, dava veya ceza zamanaşımının dolmuş olması, talep edilen kişinin genel aftan yararlanması veya özel affa konu olması halinde geri vermenin sağlanmayacağı kabul edilmiştir.²⁶

İlk olarak, geri vermeye konu fiilin, hem talep eden devlet hukukuna hem de Türk hukukuna göre dava ve ceza zamanaşımının dolmamış olması gerekir. SİDAS'ın 10'uncu maddesine göre, zamanaşımı süreleri, zamanaşımını kesen ve durduran nedenler bakımından zamanaşımı süresi her iki devlet hukukuna göre de incelenir. Zamanaşımı süresi açısından talepte bulunma anının mı, yoksa geri vermenin gerçekleştiği anın mı göz önünde bulundurulacağı akla gelebilir. Çok taraflı veya ikili sözleşmelerde her iki yönde de düzenlemeye yer verilmektedir. Ancak sözleşmede açık hüküm bulunmayan durumlarda geri verme talebinin, talepte bulunulan devlete ulaştığı anda zamanaşımının dolup dolmadığına bakılması gerektiği haklı olarak ileri sürülmektedir.²⁷

Zamanaşımının dolup dolmadığının tespitinde zamanaşımını kesen ve durduran sebepler gibi diğer hususlar da göz önünde bulundurulmalıdır.²⁸ Bu yapılırken, hem talep eden hem de talep edilen devlet hukuku dikkate alınmalıdır.²⁹

²⁴ Özgenç; (2008), a.g.e, 817.

²⁵ André Huet ve Koering Joulin, (2001), *Droit pénal internatiol*, Paris, puf., s.359.

²⁶ DPDE; (2002), a.g.k, s. 843.

²⁷ Bahri Öztürk; Mustafa Ruhan Erdem; (2008), *Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınevi. s. 102.

²⁸ Özgenç; (2008), a.g.e, s. 819.

²⁹ DPDE; (2002), a.g.k, s. 843.

İkinci olarak, eylemin affa uğramamış olması gerekir. Bu konuda SİDAS'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Boşluk, 1978 tarihli ek Protokol ile doldurulmuştur. Bu nedenle, af açısından SİDAS'a ek 2 nolu Protokol hükümlerinin de gözden uzak tutulmaması gerekir. Söz konusu Protokolün 4'üncü maddesine göre; "Kendisinden geri verme istenen Devlet, kendi ceza kanununa göre söz konusu suçu kovuşturmayaya yetkili bulunduğu takdirde suç, ilan edilen affın kapsamında ise, geri verme talebi kabul olunmaz".

Bu durumda, geri vermeye konu olan fiil hakkında Türkiye'de (genel veya özel) af çıkarılmış olması, tek başına geri verme isteminin reddedilmesine gerekçe oluşturmayacak; bunun yanında ayrıca bu fiil hakkında Türkiye'nin yargı yetkisi de bulunmayacaktır. Affın, genel veya özel olması, geri verme engeli oluşturması açısından önem taşımaz.³⁰ TCK 18/1-e'de geri vermenin kabulü için fiilin affa uğramamasını şart koşmaktadır.

Bir suçun kovuşturulabilmesi için gerekli şartlardan birisi de, kovuşturulması şikâyete bağlı bir suçta süresinde yapılmış bir şikâyetin varlığıdır. Oysa bu konuda, gerek TCK'de gerekse SİDAS'da bir hüküm yoktur. Ancak, geri verme talebinde bulunan devlette, geri verme talebinin nedenini oluşturan suç, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bir suç ise ve henüz şikâyet de yapılmamışsa, geri verme istemi kabul edilmeyecektir. Buna karşılık, geri verme talebinde bulunulan devlet kanunlarına göre şikâyete bağlı bulunsa bile, talepte bulunan devlet kanunlarına göre resen takip edilebilen suç nedeniyle geri verme yoluna gidilmelidir.³¹

4. Fiil için öngörülen veya infaz edilecek cezanın ölüm cezası olmaması

TCK'nin 18'inci maddesinde, talep eden devlet kanunlarında talebin sebebini oluşturan suçun karşılığında ölüm cezası öngörülmüş olması, bir geri verme engeli olarak gösterilmemiştir.³² Ancak, artık Türk Anayasası ve ceza mevzuatında ölüm cezasının yer almaması, Türkiye'nin AİHS'in ek 6 ve 13 nolu Protokollerini onaylamış olması karşısında, bu ceza yaptırımını Türk kamu düzenine aykırı hale gelmiştir.³³

Dolayısıyla, bundan böyle, bir yabancıнын idam cezası ile yargılandığı veya mahkûm olduğu bir ülkeye gerekli garantiler alınmadan geri verilmesi, hem Türk kamu düzenine, hem Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bağlamındaki yükümlülüklerine aykırılık teşkil edeceğinden

³⁰ Öztürk ve Erdem; (2008), a.g.e, s.102.

³¹ Özgenç; (2008), a.g.e, s. 820.

³² Özgenç; (2008), a.g.e, s. 822.

³³ Fransız hukuku açısından benzer yorum için bkz. DPDE; (2002), a.g.e, s. 838.

mümkün değildir.³⁴ Bu itibarla; ölüm cezasının infazı amacıyla geri verme talep ediliyorsa, cezanın infaz edilmeyeceğine ilişkin gerekli garantiler alınmadan, ilgilinin teslim edilemeyeceği açıktır. Şüpheli veya sanığın geri verilmesinin talep edildiği hallerde ise, Türk makamlarının, bir yandan talep eden Devletin kanununa göre atılı suçların cezasını araştırması, diğer yandan bu eylemlerin ölüm cezasını gerektirmesi halinde, geri verilmesi istenilen kişi hakkında ölüm cezası verilmesi halinde yerine getirilmeyeceğine ilişkin gerekli garantileri alması gerekecektir. Garantiler alınmışsa, gerek Ağır Ceza Mahkemesi³⁵ gerekse Bakanlar Kurulu, bu garantilerin hem talep eden devletin adli makamlarını hem hükümetini bağladığına ve ilgilinin ölüm cezasını gerektiren eylemlerden kovuşturulmayacağına veya muhtemelen ölüm cezasına hükmedilse de infaz edilmeyeceğine ikna olmalıdır.³⁶

Aybay'a göre, kişinin ölüm cezası uygulayan bir devlete, bu cezanın uygulanmayacağına ilişkin bir güvence alınmadan verilmesi, AİHS'ye ve SİDAS'ın 11'inci maddesine aykırılık oluşturulabilir.³⁷ Bizce de, böyle bir durumun AİHS'e aykırılık oluşturacağına kuşku yoksa da, AK üyesi ülkelerin hemen hemen tamamında artık ölüm cezası bulunmadığından, özellikle de SİDAS'ın 11'inci maddesinin bu Sözleşmeye taraf olmayan bir ülkeye ileri sürülmesi söz konusu olamayacağından, uygulamada SİDAS'ın 11'inci maddesine aykırılık ihtimalinden söz edilmemelidir.

³⁴ "Adli nitelikteki suçlar işlediği ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayıp, ABD ve Irak çifte vatandaşı olduğu anlaşılıp, hakkında idam cezasının uygulanmayacağına ilişkin teminat verilen F. Ahmet K.'nin 5237 sayılı Yasanın 18/b ve 18/5 maddeleri uyarınca "geri verilmesi talebinin kabul edilebilir olduğuna" karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmediğinden, F. Ahmet K. müdafinin temyiz itirazlarının bu nedenlerle reddiyle, Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 30.06.2006 gün ve 494 müteferrik sayılı Kararının tebliğnamedeki düşünce gibi onanmasına.." (Yargıtay Birinci Ceza Dairesinin, 20.04.2007, E.2006/7407, K. 2007/3049).

³⁵ İran uyruklu A. A.'nın İran'a geri verilmesine ilişkin Yargıtay Beşinci Ceza Dairesinin 12.02.2007 tarihli ve 12962/853 E/K., sayılı kararında Yargıtay ACM'nin geri verilmesi istenilen kişinin ölüm cezasına çarptırılacağı, işkence ve kötü muameleye tabi tutulacağına ilişkin iddialarının araştırılması ve reddedilmesi durumunda gerekçelerinin gösterilmesi gereğini vurgulamıştır. Buna göre; "iadesi talep edilenin "siyasi lider olduğu, anılan suçlarla ilgisi bulunmadığı, İran devleti adli makamlarının kendisini eylemci olarak gösterip idamını istedikleri ve bu nedenle İran'dan kaçmak zorunda kaldığı, iadesi durumunda idam cezasına çarptırılacağı, işkence ve kötü muameleye maruz kalacağı" yönündeki savunmasının reddine ilişkin nedenlerin yasal dayanağının karar yerinde açıklanmaması suretiyle CMK'nin 230'uncu maddesine muhalefet edilmesi bozma nedeni". Kararın tamamı için bkz. Ahmet Gündel;(2009), *Türk Ceza Kanunu Açıklaması*, Cilt:1, Sözkese Matbaacılık, Ankara, s.330.

³⁶ Fransa Danıştayına göre, savcılık makamı ölüm cezası talep etmeyeceğini garanti etmişse (olayda Kaliforniya kanunlarına göre, savcının ölüm cezası talep etmemiş olması halinde mahkemenin bu cezayı vermesi mümkün değildir) bu şart gerçekleşmiştir. DPDE; (2002), a.g.e, s. 838.

³⁷ Rona Aybay; (2007), *Yabancılar Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 282.

5. Fiilin düşünce suçu veya siyasi suç niteliği taşımaması

Uluslararası teamül kuralı haline gelen ve adalet ilkesi ile ulusların karşılıklı çıkarına dayanan siyasi suçluların geri verilmemesi kuralı, SİDAS'ın 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; "İade talebine sebep olan suç kendisinden iade talep edilen tarafça siyasi bir suç veya böyle bir suç ile murtabit fiil olarak telakki edildiği takdirde suçlu iade edilmeyecektir."

TCK'nin 18'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (b) bendi hükmü de, düşünce suçu ve siyasi suç faillerinin geri verilmesini mutlak surette yasaklamıştır. Ancak, bunların ne olduğu konusunda gerekçede bir tanım veya bir açıklama bulunmamaktadır. Diğer yandan, TCK 18/1-b siyasi suçtan söz etmiş, buna karşılık siyasi suça bağlı suç kavramına ayrıca yer vermemiştir. Bu düzenlemeye rağmen, siyasi suça bağlı suçlar da geri verme yasağı kapsamı içinde değerlendirilmelidir.³⁸

Düşünce suçundan maksat, salt düşüncenin, inancın veya kanaatin kendisinin suç sayılmasıdır. Gerçekten, salt düşüncesi, inancı veya kanaatinden ötürü, bir kimse hakkında, ülkesinde ceza kovuşturması yapılması veya bu kimsenin cezaya çarptırılması imkân dahilindedir.

Aslında "düşünce suçu" kavramının "hukuksal" bir kavram haline getirilmesi yerinde olmamıştır. Çünkü "düşünce suçu" olarak ele alınan birçok suç zaten siyasi suç kapsamında değerlendirilebilir.³⁹ Düşünce açıklamak suretiyle; insanlar suç işlemeye tahrik ve teşvik edilemezler; suçlar ve suçlular övülemezler; insanlar birbirlerine karşı kin ve düşmanlığa davet edilemezler. Bu itibarla; inanç ve ırk bakımından veya sosyal veya ekonomik yönden mevcut farklılıklar dolayısıyla insanların birbirlerine kin ve düşmanlık beslemeye tahrik ve teşviki, düşünceyi açıklama hürriyeti kapsamında değerlendirilemez.⁴⁰

Uygulamada, Türkiye'de bir terör örgütüne karşı yürütülen operasyonda Çeçen kökenli bir Rus vatandaşı "R.E" de yakalanmıştır. Konsolosluk İlişkileri Hakkındaki Viyana Sözleşmesi uyarınca adı geçen tutuklandığının bildirilmesi üzerine, kişinin Türkiye'de olduğunu haber alan Rusya Federasyonu adli makamları adı geçen hakkında ülkelerinde yürüttükleri soruşturmalar nedeniyle geri verme talebinde bulunmuşlardır. Diplomatik yoldan alınan talebin Adalet Bakanlığınca iletildiği Gaziantep Ağır Ceza Mahkemesi, geri verme talebine konu fiilleri siyasi ve siyasi suçla bağlantılı bularak reddetmiştir.⁴¹

³⁸ Öztürk ve Erdem; (2008), a.g.e, s.102.

³⁹ Öztürk ve Erdem; (2008), a.g.e, s.104.

⁴⁰ Özgeç; (2008), a.g.e, s. 826.

⁴¹ Mahkemenin gerekçesine göre; "Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrası, iade talebine sebep olan suç kendisinden iade talep edilen tarafça

Yargıtay'a göre de, sanık ve müdafilerine atılı suçlamaların siyasi olduğuna ilişkin yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarını duruşmada ortaya koyma olanağının verilmesi, bunların ayrı ayrı tartışılıp değerlendirilmesi, ulaşılan kanaatle birlikte karara esas alınan ve reddedilen delillerin açıkça gösterilmesi gerekir.⁴²

6. Fiilin askeri suç niteliğinde olmaması

Askeri suç niteliği taşıyan eylemlerin geri vermeye konu olmayacağı TCK m. 18/1-b'de yer almıştır. Askeri suçlar, Askeri Ceza Kanununun cezalandırdığı fiillerdir. Bunlar, salt askeri suçlar ve askeri suç benzeri suçlardır.

SİDAS'ın 4'üncü maddesine göre de, genel ceza hukukuna göre suç teşkil etmeyen askeri suçlar Sözleşmenin kapsamı dışındadır. Buna göre fiil, genel ceza kanununa göre de cezalandırılabilir bir fiil ise, geri vermeye engel bir durum yoktur.⁴³

C. Yetkiye ilişkin koşullar

Bu koşullar, talep eden devletin ve talep edilen devletin yetkisi olmak üzere, iki grupta incelenebilir. İlk olarak, hiç kuşkusuz geri verme sadece talep eden devlet, talepte bulunduğu suçların cezalandırılmasını icra etmek için yetkili ise sağlanabilir. Nitekim SİDAS'ın 7'nci maddesinin 2'nci fıkrası, mevzuatına göre yargı yetkisine sahip olsa bile talep eden devlet ülkesi dışında işlenmiş suçlarda, belli koşullarda talep edilen devletçe geri verme talebinin reddine imkân tanımaktadır.⁴⁴

İkinci olarak, geri verme hukukunda, talep edilen devletin yargı yetkisi de, geri vermenin reddi nedenlerindedir. Bu durum iki şekilde

siyasi bir suç veya böyle bir suç ile murtabit küll olarak telakki edildiği takdirde suçlu iade edilmeyecek, hükmünü taşımaktadır. Türk Ceza Kanununun 18/1-b maddesinde “düşünce suçu veya siyasi ya da askeri suç niteliğinde ise, geri verme talebi kabul edilmez” hükmü bulunmaktadır.

Bu kurallara göre yapılan değerlendirmede, R.E'e isnat edilen “Rusya Federasyonu'nun anayasal sisteminin bütünlüğünü bozmak ve silahlı fesada katılmak” suçunun “siyasi bir suç” olduğu, bunun dışındaki “kanunsuz silahlı gruplar oluşturma” ve “kanunsuz silah, cephane ve patlayıcı maddeleri satın alma, bulundurma” suçlarının da siyasi suçla murtabit suçlar olduğu kanaatine varılmıştır.” Türk hukuk literatürü ve SİDAS'a taraf devletlerin uygulamaları da bu yöndedir. *Yayımlanmamıştır*. AdB UHDİGM; Dosya no: 4,1.YU.38 2008.

⁴² Yargıtay Beşinci Ceza Dairesinin 15.02.2010, E.2010/669, K.2010/867, *yayımlanmamıştır*.

⁴³ Ergin Ergül; (2003), *Teori ve Uygulamada Suçluların İadesi ve Hükümlülerin Nakli*, Ankara, Yetkin yayınları, s. 58.

⁴⁴ Fıkra göre; “İade talebine sebep olan suç iade eden tarafın ülkesi haricinde ika edilmiş ise ancak kendisinden iade talep edilen taraf mevzuatının, ülkesi dışında işlenen aynı çeşit bir suçun takibine müsaade etmemesi veya talep mevzuatını teşkil eden suç için iadeye cevaz vermemesi halinde iade ret olabilir.”

ortaya çıkabilir; bunlardan ilki talebe konu suçun talep edilen devlet ülkesinde işlenmesi, diğeri ise suçun talep edilen devlet ülkesi dışında işlenmesine rağmen, yargı yetkisine sahip olmasıdır. Bu kuralın temeli, suçun doğal hâkiminin işlendiği yer olduğu fikridir.⁴⁵

TCK'nin 18/1-d hükmü, geri verme talebine esas teşkil eden fiil Türkiye'nin yargılama yetkisine giren bir suç ise, 18/1-c hükmü de, söz konusu fiil Türkiye Devletinin güvenliğine karşı, Türkiye Devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmişse geri verme talebinin kabul edilemeyeceğini öngörmek suretiyle, anılan geri vermenin reddi nedenlerini Türk mevzuatına taşımaktadır.

SİDAS ve TCK'de yer verilen düzenlemeler arasındaki en önemli fark, Sözleşmede, geri verme isteminde bulunulan devletin, geri vermeye konu olan fiilden dolayı yargı yetkisine sahip olması mutlak bir geri verme engeli olarak öngörülmemiş iken, TCK'nin, bu durumu mutlak bir geri verme engeli olarak düzenlemeye kavuşturmuş olmasıdır.⁴⁶

IV. Geri verme usulü

A. Yabancı devletin istemi

Kişinin, suç nedeniyle yabancı devlete verilmesi için, o devletin istemde bulunmuş olması gerekir (TCK m.18/1 ve 3; SİDAS, m. 1) Yetkili Türk makamları, ancak yabancı devletten veya taraf olunan bir uluslararası sözleşme uyarınca yetkilendirilmiş bir makamdan gelen usulüne uygun bir istem üzerine harekete geçer. Bu konudaki istemin diplomatik yoldan iletilmesi gerekir. Niteliği gereği istemin işleme konulabilmesi için "yazılı" olması da bir koşuldur (SİDAS, m.12).⁴⁷

1. İlk idari safha: evrakın diplomatik kanaldan alınması ve Adalet Bakanlığınca incelenmesi

Yabancı ülke adli makamlarınca düzenlenen geri verme evrakı, yabancı ülke merkezi makamına (Adalet Bakanlığı veya Ülke Başsavcılığının ilgili birimi), oradan da diplomatik kanaldan Türk makamlarına iletilir. Dışişleri Bakanlığının ilgili birimi dosyayı Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne (UHDİGM) iletir. Geri verme evrakı UHDİGM'ce değerlendirilir.⁴⁸

⁴⁵ Elisabeth Rolin; (1999), *Le Conseil d'Etat, juge de l'extradition*, Paris, L.G.D.J., s. 86. Nitekim SİDAS'ın 7/1'inci maddesine göre; "Kendisinden iade talep edilen taraf, mevzuatına göre kısmen veya tamamen kendi ülkesinde veya ülkesi addolunan bir mahalde işlenmiş sayılan bir suçtan dolayı talep edilen şahsı iade etmekten imtina edebilir."

⁴⁶ Öztürk ve Erdem; (2008), a.g.e, s. 106.

⁴⁷ Aybay; (2007), a.g.e, s. 281.

⁴⁸ UHDİGM, ilk olarak 1993 yılında 520/2 sayılı KHK ile faaliyete geçmiş ve 2001 yılında 4674 sayılı Yasa ile 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki

Talepname tam ise, bir sonraki safhaya geçilmesi için TCK m. 18'e göre sanık veya hükümlünün Türkiye'de bulunduğu yer C. savcılığına gönderilir.

2. Adli safha: koruma tedbirleri ve geri verme talebinin kabuledilebilirlik kararı

Adalet Bakanlığı, hakkında kırmızı bülten, difüzyon mesajı veya geri verme amacıyla doğrudan geçici tutuklama talep edilen yabancının yakalanarak geçici tutuklanmasını ilgili uluslararası sözleşme ve iç mevzuat uygun buluyorsa keyfiyeti ilgili C. başsavcılığına iletir. İlgili başsavcılık yetkili sulh ceza mahkemesinden geri verme amacıyla geçici tutuklama talep eder.⁴⁹ Geçici tutuklama süresi konusunda CMK'deki kurallar değil, eğer ikili veya çok taraflı sözleşmede ayrı bir düzenleme varsa, sözleşmedeki kurallar uygulama alanı bulur.⁵⁰ SİDAS'ın 16'ncı maddesine göre bu geçici tutuklama süresi 18 gündür, en fazla 40 güne kadar uzatılabilir.

Sulh ceza hâkimi, geçici tutuklama kararı verme konusunda takdir yetkisini haizdir. Ancak, Türkiye'nin taraf olduğu geri verme anlaşmalarının çoğunda geçici tutuklama talebinde bulunulduğunda, talepte bulunulan devletçe geçici tutuklamaya karar verilmesi gerektiği kabul edilmiştir. Artık bu durumda söz konusu anlaşmaların tarafları arasındaki geçici tutuklama talepleri bağlamında sulh ceza hâkiminin takdirinden söz edilmeyecektir.⁵¹

Diğer yandan, geri verme talep eden devlet ile Türkiye arasında geri verme amacıyla geçici tutuklamaya imkân veren bir anlaşma olmadığı

Kanun Hükmündeki Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanununun 13/A maddesi ile yasal altyapıya kavuşmuştur. 2008, 2009 baskı kaynaklarda bile hala yabancı ülkeden alınan evrakın Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne ilgili savcılığa gönderileceğini ile Türkiye'nin geri verme istemlerinin mahkemelerce C. savcılıklarına, oradan Adalet Bakanlığına gönderileceğinden ve Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne istemi inceleyeceğinden bahsedilebilmektedir. Örneğin Bkz. Öztürk ve Erdem; (2008), a.g.e, s. 115; Durmuş Tezcan; Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok; (2009), *Uluslararası Ceza Hukuku*, Seçkin, Ankara, s. 280.

⁴⁹ Görüldüğü üzere, sulh ceza mahkemesinin görevi, henüz geri verme dosyasının ulaşmadığı, dolayısıyla, ilgilinin geri verme talebinin kabuledilebilir olup olmadığı konusunda karar vermesi için ağır ceza mahkemesine sevkinin mümkün olmadığı ilk safhada söz konusudur. Oysa 2009 baskı bir eserde, aşağıdaki yanıtıcı bilgi yer almaktadır: Geri verme isteminin yerinde bulunması durumunda, ağır ceza mahkemesi geri verme isteminin kabul edilebilir olduğuna karar vermekle yetinir. Sulh ceza hâkiminden de tutuklama kararı isteminde bulunulması istenir. Yabancı sanık ve hükümlü hakkında TCK madde 18'de aranan koşullar gerçekleşmişse sulh ceza hâkimi tutuklama kararı verir ve iade evrakı Bakanlar Kurulundan Karar çıkartılması için Adalet Bakanlığına geri gönderilir Tezcan, Erdem ve Önok; (2009), a.g.e, s. 280.

⁵⁰ Bu konuda Yargıtayın ayrıntılı bir değerlendirmesi için bkz. Yargıtay Altıncı Ceza Dairesi, 12.07.2007 tarihli ve 8782/8971 E/K., sayılı karar. Kararda Yüksek Mahkeme, mahkeme kararı ile tutuklu olan ilgilinin, iadesi amacıyla tutuklanması isteminde bulunulduğu halde, istem dışına çıkılarak iade ile ilgili inceleme yapılarak geri vermenin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesini usul ve yasaya aykırı bulmuştur.

⁵¹ Özgenc; (2008), a.g.e, s. 847.

durumlarda, karşılıklılık koşulu ile ülkemizden doğrudan geri verme talebinde bulunulması mümkün olsa da, geri verme amacıyla geçici tutuklama talebinin yerine getirilmesi ne bir uluslararası sözleşme ne iç hukuktan kaynaklanan yasal dayanak olmadığından mümkün olamayacaktır.⁵²

Yabancı ülke hükümetinin geri verme talebi diplomatik yoldan Hükümete ulaştığında ise, Adalet Bakanlığı talebi geri istenen kişinin bulunduğu yer Cumhuriyet savcılığına iletacaktır. Cumhuriyet savcısı, görevli mahkeme olan istenen yabancıнын bulunduğu ağır ceza mahkemesinde geri verme davası açacaktır.

Ağır ceza mahkemesinin “geri verme talebinin reddine” karar vermesi halinde, geçici olarak tutuklanan kişi serbest bırakılacaktır. Geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi halinde ise iki ihtimal söz konusudur. Birinci ihtimalde, geri verilmesi istenilen kişi hakkında daha önce geçici tutuklama kararı verilmemiştir. Bu durumda geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar veren ağır ceza mahkemesi, ayrıca tutuklama, adli kontrol veya yakalama gibi koruma tedbirlerine karar verebilecektir. Ancak söz konusu koruma tedbirlerine bu defa 5271 sayılı CMK hükümlerine göre ve bu kanunda belirlenen koşulların gerçekleşmesi

⁵² Bir Yargıtay kararında geri verme amacıyla geçici tutuklama şöyle açıklanmıştır: “Geri verme amacıyla geçici tutuklama ise, uluslararası düzeyde aranan kişinin yakalanmasından, iade işleminin sonuçlanmasına kadar tutuklu bulundurulduğu süreci içeren bir tedbirdir. Geri verme amacıyla tutuklamada birinci aşama; iade amacıyla yakalamadan, iade evrakının, iade talebinde bulunulan ülkenin yetkili makamına ulaştırılmasına kadar olan aşamadır. Kendisinden iade talep edilen tarafın yetkili makamları, bu talep hakkında kendi mevzuatına göre karar verecektir. Burada amaç, iade konusunda sağlıklı bir inceleme ve değerlendirme yapılabilmesi için iade evrakı alınıncaya kadar, aranan kişinin kaçmasının şöyle önlenmesidir. 5237 sayılı TCK'nin 18/6'ncı maddesi geri verilmesi istenen kişi hakkında koruma tedbirlerine ne şekilde ve hangi kurallara göre karar verileceği konusunda, ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere yollamada bulunmuştur. Bu nedenle koruma tedbirleri hakkında ülkemizin taraf olduğu "Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi" (SİDAS) hükümlerine göre karar verilecektir. Bu tedbirler anılan sözleşmenin "Muvakkat Tedbir" başlıklı 16'ncı maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Anılan maddede geçici tutuklamanın, ne şekilde ve hangi belgelerle isteneceği düzenlenmiştir. Geçici tutuklama kararı verecek olan mahkemeler gerekli koşulların varlığını araştırarak ve koşulların mevcut olması durumunda tutuklama kararı verebileceklerdir. Geçici tutuklama kararı verilip verilmemesi mahkemenin takdirindedir. Geçici tutuklama süreleri ikili sözleşmeler ve "Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesinin" (SİDAS) 16'ncı maddesinin 4 ve 5'inci fıkralarında düzenlenmiştir. SİDAS'a göre tutuklamayı takip eden 18 günlük süre zarfında talep edilen tarafa iade evrakı gönderilmezse, iadesi talep edilen şahıs serbest bırakılabilecek, 40 günün sonunda ise, kesin olarak serbest bırakılacaktır. Ancak istisnaen şahsın kaçmasına engel olacak önlemlerin alınması şartıyla, geçici salıverme her zaman mümkündür. İade talebinin ulaşmaması nedeniyle serbest bırakılan kişi, iade talebinin sonradan gelmesi halinde yeniden tutuklanabilecektir. (Yargıtay Altıncı Ceza Dairesi 12/07/2007, 2006/8782 E.N, 2007/8971).

halinde karar verilecektir. İkinci ihtimalde ise, geri verilmesi istenilen kişi hakkında daha önce geçici tutuklama kararı verilmiştir. Bu durumda geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar veren ağır ceza mahkemesi, ayrıca, 5271 sayılı CMK hükümlerine göre tutuklama, adli kontrol veya yakalama gibi koruma tedbirlerine karar verebilecektir.⁵³

Ağır ceza mahkemesinin incelemesini yaparken izleyeceği usule ilişkin kanunda açıklık bulunmamaktadır. CMK'nin genel muhakeme kurallarına göre işlem yapmak gerekecektir. Buna göre Mahkemenin incelemesi, çekişmeli yargı esasına göre, açık ve yüze karşı duruşma yapılarak yerine getirilecektir.⁵⁴ Duruşmada Cumhuriyet savcısı, geri verilmesi istenen kişi, avukatı ve tercüman hazır bulunacaktır. Mahkeme, istemi gerek verilmesi istenilen kişinin Türk vatandaşı olup-olmaması; gerek söz konusu suçun niteliği açısından inceleyip, değerlendirecektir (m. 18/4).

Mahkeme, Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmaları, TCK ve CMK'yi göz önünde tutarak karar verir. Geri verme talebine konu suç nedeniyle, başka bir geri verme engelinin de bulunup bulunmadığını mahkemenin incelemesi gerekir. Örneğin mahkeme, ayrımcılık ve işkenceye karşı korumaya ilişkin TCK'nin 18'inci maddesinin 3'üncü fıkrasındaki kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunup bulunmadığını tespit edecektir. Ancak, geri verme talebini inceleyen mahkeme, suçun işlenip işlenmediği gibi işin esasına yönelik inceleme yapmayacaktır.⁵⁵ Mahkemenin kararı son karar niteliğindedir. Bunun içindir ki, TCK'nin 18/4'üncü maddesinin son cümlesinde tarafların karara karşı temyiz yoluna başvurabilmeleri kabul edilmiştir.

3. Son idari safha: Bakanlar Kurulunca değerlendirme

Mahkeme istenen kişinin geri verilebilir olduğu kararı verir ve bu karar temyiz edilmemek suretiyle veya temyiz sonucu kesinleşirse, ilgilinin geri verilmesine dair talep Adalet Bakanının imzasıyla Bakanlar Kuruluna iletilir. Bu kararın yerine getirilip getirilmemesi artık hükümetin işidir.⁵⁶ Bu

⁵³ Özgenç; (2008), a.g.e, s. 848.

⁵⁴ Özgenç; (2008), a.g.e, s. 845.

⁵⁵ Özgenç; (2008), a.g.e, s. 845.

⁵⁶ Bu nedenle Yargıtay, "Geri verme talebinin kabul edilebilir olduğu" ifadesi yerine, "saniğin ülkesine geri verilmesi" gibi Bakanlar Kurulunun takdir yetkisini dikkate almayan ifadeleri bozma nedeni yapmakta veya kararı düzelterek onaylamaktadır.

Nitekim Yargıtay Beşinci Ceza Dairesinin 12.02.2007 tarihli kararında da, Türk sisteminin karma sistem olduğu vurgulandıktan sonra, "mahkemenin bu madde ve Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslararası sözleşmelere göre geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar vermesinden sonra, bu kararın yerine getirilip getirilmemesinin Bakanlar Kurulunun takdirine bağlı olduğu nazara alınarak; tüm deliller toplandıktan sonra, geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesiyle yetinilmesi yerine, doğrudan iadesine karar verilmesi, kanuna aykırı..." denilmiştir.

konu TCK'nin 18/5'inci maddesinde açıkça belirtilmiştir: "Mahkeme geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verirse, bu kararın yerine getirilip getirilmemesi Bakanlar Kurulunun takdirine bağlıdır."

Başka bir deyişle, verilmenin olanaklı olduğuna ilişkin mahkeme kararı, kişinin yabancı devlete verilmesinin zorunlu bir ön koşulu olmakla birlikte, verilmeyi zorunlu kılmaz. Bakanlar Kurulunun, idari bir işlem olan yabancıların geri verilmesine ilişkin kararın iptaline ve bu çerçevede yürürlüğünün durdurulmasına ilişkin kararına karşı Danıştay'da dava açılabilir.⁵⁷

V. Özellik kuralı

SİDAS'ın Türkçe metninde "hususilik kaidesi" biçiminde çevrilen, ancak doktrinde genelde "özellik kuralı" olarak bilinen ilke, kişinin verildiği devlete, sadece, talebe konu olmuş olan suç dolayısıyla yargılanmasına ve cezalandırılmasına olanak verir.

Bu ilke, AİHS'in 6/3'üncü maddesinin özel bir uygulaması olarak değerlendirilebildiği takdirde, daha güçlü bir temel ve daha geniş bir boyut kazanmaktadır.⁵⁸ TCK m. 18/8'de bu ilke şöyle açıklanmıştır: "Geri verme

Diğer bir kararda da, "Kabule göre de, 5237 sayılı TCK'nin 18/5'inci maddesi uyarınca, geri verme kararının yerine getirilip getirilmemesi Bakanlar Kurulunun takdirine bağlı olduğundan, "geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna" yerine "Arnavutluk ülkesine geri verilmesine" karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir" (Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 06.10.2009, E.2009/3276, K.2009/5655).

Geri verme kararının yerine getirilip getirilmemesi Bakanlar Kurulunun takdirine bırakılmış olması karşısında, mahkemece "Geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna" karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması, Yasaya aykırı ise de; yeniden yargılama yapılmasını gerektirmeyen bu hususta 5320 sayılı Yasanın 8'inci maddesi uyarınca uygulanması gereken 1412 sayılı Yasanın 322'nci maddesi gereğince karar verilmesi mümkün olduğundan; hüküm fıkrasında yer alan "sanığın ülkesine geri verilmesine" ilişkin bölüm çıkartılarak yerine "geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna" denilmek suretiyle sair yönleri usul ve yasaya uygun bulunan kararın (Düzeltilerek Onanmasına), 09.04.2008 gününde oybirliği ile karar verildi. (Yargıtay Onbirinci Ceza Dairesi 2008/531 E., 2008/2710 K.).

⁵⁷ Ergül; (2003), a.g.e., s.89; Danıştay Onuncu Dairesinin 05.05. 2009 tarih ve 2007/144 E. ve 2009/3680 sayılı Kararında; "Adli mahkemeler, suçlunun geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verirse, bu kararın yerine getirilip getirilmemesi, başka bir ifadeyle kişi hakkındaki mahkûmiyet kararının infazı için anılan ülkeye iade edilip edilmemesi hususu Bakanlar Kurulunun yetkisinde olup; davacı hakkındaki geri verme talebinin kabul edilebilir olduğu yolundaki karar da göz önüne alındığında, Türkiye Cumhuriyeti ile ABD Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardım Anlaşması ile Türk Ceza Kanununun 18'inci maddesi uyarınca adı geçenin Amerika Birleşik Devletlerine geri verilmesine ilişkin 11.09.2006 tarih ve 2006/10948 sayılı Bakanlar Kurulu kararında yasaya ve sözleşme hükümlerine aykırılık bulunmamaktadır, açıklanan nedenlerle davanın reddine." denilmektedir.

⁵⁸ Anna Zairi; (1992), *La Principe de la spécialité de l'extradition au regard des droits de l'homme*, Paris, L.G. D.J, s. 12.

halinde, kişi ancak geri verme kararına dayanak teşkil eden suçlardan dolayı yargılanabilir veya mahkûm olduğu ceza infaz edilebilir.”⁵⁹

Bu ilke, niteliği gereği kişi yabancı devlet yetkililerine teslim edildikten sonra işleyecektir. Başka bir deyişle, bu kural yabancı devletin yetki alanı içinde uygulanacaktır. Yabancı devletin bu konudaki yükümlülüğüne uymaması, uluslararası hukuka aykırılık oluşturur.⁶⁰

Sonuç

Devletler arasında uluslararası adli işbirliğinin en eski mekanizmalarından birini oluşturan geri verme kurumu, “Geri verme” başlığı adı altında temel olarak Türk Ceza Kanununun 18’inci maddesinde düzenlenmiştir. Ancak Türkiye’nin taraf olduğu çeşitli sözleşmelerin Türkçe metinlerinde “suçluların iadesi” terimi de yer almaktadır. Suçlu mahkeme kararı ile suç işlediği kesin olarak belirlenen kişiyi ifade etmektedir. Oysa geri verme sadece bir suçtan mahkûm olanlar için değil, fakat suçtan dolayı şüpheli ve sanıklar hakkında da söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla bu işleme konu olan kişinin, daha geri verilme aşamasında “suçlu” ilan edilmesi yanlış olacağından, kurumu eksik ifade eden “suçluların iadesi” veya “suçluların geri verilmesi” kavramları yerine, “yabancıları geri verme” veya sadece “geri verme” kavramlarının kullanılması daha yerinde olacaktır.

Türk Ceza Kanununun pasif geri verme olarak adlandırılan talep edilen ülkeden şüpheli, sanık veya hükümlünün geri verilmesini düzenleyen bir hüküm olduğu da göz önünde tutulmalıdır. Aktif iade için Türkiye’nin ilgili ülke ile taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmeye bakılmalıdır. Hem pasif hem aktif geri verme açısından geri vermeyi düzenleyen veya geri vermeye ilişkin de hükümler içeren Türkiye’nin taraf olduğu çok taraflı

⁵⁹ Bu husus bir Yargıtay kararında şöyle vurgulanmıştır: 5237 sayılı TCK’nin 18/son ve Türkiye Cumhuriyeti ile iade talebinde bulunan Azerbaycan Devletinin taraf olduğu Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 14’üncü maddeleri gereğince iade edilen şahsın, iadeden evvel ika ettiği ve geri verme kararına dayanak teşkil eden suçlardan başka bir fiilden dolayı yargılanamayacağı gibi bir ceza veya emniyet tedbirinin infazı için tutuklanamayacağı ve herhangi bir surette hürriyetinin kısıtlanamayacağı nazara alınarak, iade eden devletin egemenlik hakkıyla ilgili bu kuralın işletilebilmesi için iade taleplerinde ve kararında geri vermeye konu edilen suçların ika edildikleri yer, zaman ve hukuki tavsiflerinin açıkça gösterilmesi gerektiği ve geri verme talebinde sanığın Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Kanununun 179.3.2 ve 313’üncü maddelerinde düzenlenen zimmet ve görev sahtekârlığı suçlarını işlediği ve bunlardan dolayı takip altında bulunduğu bildirilerek iadesi istendiği halde, kararda suçların işleniş biçimleri ve hukuki tavsiflerinin sarih ve iade sonrası yapılacak yargılamanın kapsamını belirleyecek şekilde gösterilmemesi, Kanuna aykırı, sanık ve müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmesi olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı 5320 sayılı Kanunun 8/1’inci maddesi de gözetilerek CMUK’un 321’inci maddesi uyarınca Bozulmasına, temyiz harcının istenmesi halinde iadesine, 19.04.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi. (Yargıtay Beşinci Ceza Dairesinin E. 2012/2121 K. 2012/4028 T. 19.04.2012).

⁶⁰ Aybay; (2007), a.g.e, s. 284.

ve ikili sözleşmeler de Türk geri verme hukuku açısından önemli bir kaynağı oluşturmaktadır. Hiç kuşkusuz geri verme, insan hakları hukuku yönünden de önem taşıyan boyutlar içermektedir. Dolayısıyla ülkemizin taraf olduğu uluslararası ve bölgesel insan hakları sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin denetim organlarının kararları da geri verme hukuku bağlamında önem taşımaktadır.

Hiç kuşkusuz, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün 2011 tarih ve 69/4 Nolu Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli Konularında Adli Makamlarımızca Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar konulu genelgesi ile TCK'nin 18'inci maddesine ilişkin Yargıtay içtihatları da uygulamacılar açısından dikkate alınması gereken bir kaynak oluşturmaktadır.

Yeni ve modern bir yasa olan 2005 tarihli TCK'nin 18'inci maddesi metnine, ayrımcılık ile işkence ve kötü muamele yasaklarına ilişkin önemli insan hakları standartlarının yansıtıldığı görülmektedir. Ancak, Türk geri verme hukukunun bütün kaynaklarının incelenmesiyle, pasif ve aktif yönleriyle geri vermeyi bütüncül bir şekilde düzenleyecek müstakil bir geri verme kanununun uygulamacılar açısından büyük bir kolaylık sağlayacağı da aşikârdır.

K A Y N A K Ç A

Aybay, Rona; (2007), *Yabancılar Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Centel, Nur; Zafer, Hamide ve Çakmut, Özlem; (2008), *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta, İstanbul.

Dictionnaire Permanent Droit des Etrangers (DPDE); (2002), Feuilles 18.

Erem, Faruk; Danışman, Ahmet ve Artuk, M. Emin; (2006), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Ergül, Ergin;(2003), *Teori ve Uygulamada Suçluların İadesi ve Hükümlülerin Nakli*, Yetkin Yayınları, Ankara.

Ergül, Ergin;(2012), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Sınır Dışı Etme, Geri Gönderme ve Geri Verme*, Yargı Yayınevi, Ankara.

Gözübüyük,Abdullah P.:(1958), *Devletlerarası Ceza Hukuku*, Ankara.

Huet, André ve Joulin, Koering; (2001), *Droit pénal internatiol*, Paris, puf.

Köprülü, Timuçin; (2005), “*Suçluların ve Sanıkların Geri Verilmesi*”, Hukuki Perspektifler Dergisi, Ağustos.

Odman, Tevfik; (1999), “*İltica, Suçluların Geri Verilmesi ve Terör Suçluları*”, Askeri Yargıtay’ın 85. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu (6-7 Nisan), Ankara.

Özgen, Eralp;(1962), *Suçluların Geri Verilmesi*, Ajans-Türk Matbaası, Ankara.

Özgenç, İzzet; (2008), *Türk Ceza Hukuku*, Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Öztürk, Bahri ve Erdem, Mustafa Ruhan; (2008), *Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Rolin, Elisabeth; (1999), *Le Conseil d’Etat, juge de l’extradition*, Paris, L.G.D.J.

UNHRC; (2008), *Note d’orientation sur l’extradition et la protection internationale des réfugiés*, Geneve, April.

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ab24b382.html>, Erişim tarihi: 1 Şubat 2010.

Zairi Anna; (1992), *La Principe de la spécialité de l’extradition au regard des droits de l’homme*, Paris, L.G. D.J.